

Relacja z 5 kwietnia –cykl Genealogia na Ursynowie:

podstawowa terminologia genealogiczna, cele i metody badawcze, charakterystyka źródeł i sposobów przechowywania i udostępniania .

Terminologia genealogiczna jest bardzo obszerna i często jesteśmy w niej zagubieni. Z pojęciami używanymi w genealogii stykamy się przy załatwianiu różnych dokumentów urzędowych dotyczących rodziny, a nie bardzo wiemy co one oznaczają. Żeby nie popełnić błędu warto zapoznać się z najczęściej używanymi i ich znaczeniami. Nazwy wywodzą się z języka łacińskiego:

Affinitas – powinowactwo przez małżeństwo, **Agnus** – krewny po mieczu, **Arboretum** – drzewo genealogiczne, **Cognatus** – krewny po kądzieli, **Filiacja** – pokrewieństwo, **filia** – córka, **filius** – syn, **Koligacja** – pokrewieństwo, powinowactwo, **Nobilitacja** – nadanie szlachectwa, **Powinowactwo** – stosunek rodzinny i prawny łączący jednego z małżonków i jego najbliższą rodzinę z krewnymi drugiego z małżonków, **Raptularz** – dziennik wydarzeń i wiadomości, brulion.

Rodzina składa się z wielu osób – są to krewni i powinowaci. Krewnymi nazywamy wszystkich członków rodziny, którzy połączeni są ze sobą więzami krwi, czyli nasi rodzice, nasze rodzeństwo, dziadkowie i rodzeństwo naszych rodziców. Genealogia wyróżnia krewnych w linii prostej- czyli krewni wywodzący się wzajemnie jeden od drugiego czyli nasz pradziadek, dziadek, ojciec i syn itd. Krewnymi w linii bocznej to krewni, którzy nie pochodzą bezpośrednio jeden od drugiego czyli brat cioteczny, ciocia lub wujek.

W terminologii genealogicznej wygląda to następująco:

Krewni:

babcia - mama Twojego ojca lub matki
dziadek - ojciec Twojego ojca lub matki
wnuczka, wnuczek - córka, syn Twojego dziecka
stryjek - brat Twojego ojca, stryjenka - żona brata Twojego ojca
ciotka - siostra Twojego ojca lub matki
wujek - brat Twojego ojca lub matki, ewentualnie mąż ciotki
bratanek, bratanica - syn, córka Twojego brata
siostrzeniec, siostrzenica - syn, córka Twojej siostry
brat stryjeczny, siostra stryjeczna - syn, córka Twojego stryja
brat cioteczny, siostra cioteczna - syn, córka Twojej ciotki

Powinowaci – to członkowie rodziny, którzy znaleźli się w niej dzięki koicji, czyli zawarciu związku małżeńskiego.

teść - ojciec Twojego małżonka (-ki)
teściowa - matka Twojego małżonka (-ki)
pasierb, pasierbica - syn, córka Twojego małżonka (-ki) z poprzedniego małżeństwa
macocha - druga (kolejna) żona Twojego ojca
ojczym - drugi (kolejny) mąż Twojej matki
brat przyrodni, siostra przyrodnia - syn, córka Twojego ojczyma lub macochy
szwagier, szwagierka - rodzeństwo żony lub męża
bratowa - żona brata

W dawnej Polsce, na określenie krewnych i powinowatych istniało wiele bardzo specyficznych określeń, które w obecnych czasach nie są używane, ale napotkane gdzieś w literaturze bądź zasłyszane od starszych osób wzbudzają wesołość. Są to:

pociot - mąż ciotki (dzisiaj wujek)
niewiastka - siostra męża (dziś szwagierka)
synowica - córka brata w stosunku do innych braci (dzisiaj bratanica)

świekra - teściowa
wnukiew, wnęka - wnuczkiowie
bliznek - brat bliźniak
dziewierz - brat męża (dzisiaj szwagier)

Każdy, kto jest zainteresowany stworzeniem własnego drzewa genealogicznego, musi wiedzieć, że w świetle genealogii staje się **PROBANTEM**, czyli osobą, która stanowi centrum badań, dla której jest sporządzany wywód przodków. Nasi rodzice oraz ich przodkowie to są wstępni (czyli ascendenci). Nasze dzieci, wnuki czyli nasi potomkowie nazywani są zstępnymi (czyli descendenci). Liczba naszych przodków wzrasta proporcjonalnie w każdym pokoleniu. Obliczono, że jeżeli cofniemy się do 25 pokolenia, mamy aż 33 554 432 przodków. Licząc trzy pokolenia na każdy wiek, to jest aż 800 lat wstecz i musimy mieć świadomość, że to jacy jesteśmy aktualnie, nasze cechy charakteru i wygląd odziedziczyliśmy po naszych przodkach. Przodkach „po mieczu” czyli ze strony ojca i „po kądzieli” czyli ze strony matki.

Genealogia określa również stopień pokrewieństwa pomiędzy wszystkimi członkami rodziny w zależności od tego czy są to bliżsi czy dalsi krewni. Są to liczbowe oznaczenia odległości genealogicznej między dwiema spokrewnionymi osobami. Można je łatwo policzyć uwzględniając krewnych w linii prostej i bocznej.

W linii prostej, stopień pokrewieństwa równy jest liczbie pokoleń minus jeden. Np. dziadek – pokolenie I, ojciec – pokolenie II, syn – pokolenie III czyli $3-1=2$. Dziadek i jego wnuk są krewnymi drugiego stopnia.

Metoda obliczania stopnia pokrewieństwa w linii bocznej jest nieco bardziej skomplikowana. Według prawa świeckiego stopień pokrewieństwa jest równy sumie osób w obu liniach prostych, aż do wspólnego przodka, bez wliczania samego przodka.

Natomiast prawo kanoniczne rozpatruje stopień pokrewieństwa inaczej. Według niego krewni w linii bocznej tego samego pokolenia są ze sobą spokrewnieni w takim samym stopniu, w jakim każdy z nich jest spokrewniony ze wspólnym przodkiem.